Mul ei ole sellepäraſt mite wõimalik Tuiſulasteſt enam tunnistada, kui rahwa ſuuſt kuulſin. Wana põlwe katkud, näljad ja sõa kurnad on inimesi kül mitmel puhul meie maal ſuretanud, ei siiski sooja äralõpetanud. Looja hoolekandew tarkus muretses igal piina aeal, et inimeste sugu maa pealt ei lõpeks; ika jäi mõni seemne puu, kuſt aega mööda uus mets kaswis. — Tartu ja Wiru rahwa wahel on praegu keelemurdes, rietes ja wiisides mõnda iseliku, mis tunnistab, et juba nende esiwanemad üks teisest wõerad olnud. Tuiſulaste kadumist kuulutab rahwa suu nõnda, kuda kohe saan jutustama.

Kalewipoea walitsuse järgil tõusis meie maal suur sõda, kus kõik ümberkaudne rahwas Tuiſulaste wasta kadeduse päraſt mässas. Hulk koeri teewad wiimaks karule näpistust; ei tohi siis imeks panna, et Tuiſula ärawõideti, tema linnake ja külad maaga ühetasaseks tehti ja rahwas mitmele poole wangi wiidi. Üks osa Tuiſulasi sai sedawiisi Wirusse, teine Arju, kolmas Järwa ja neljas Tartu maale elama. Esiotsalt pidasid nemad kindlast' oma kodumaa kombeid, rääkisiwad oma keelemurret j. n. e. Aga mida enam naad aega mööda muu wõera rahwaga segasid, seda wähem jäi nende kombedest' nähtawale. Kombetega kautasid nemad wiimaks nime, nõnda et meie päiwil kõigetekasemal wõimalik ei oleks, nende sugu muu rahwa seast ülesleida. Niipalju wõin tõtelikult tunnistada, et neid praegu meie maal weel sadandekaupa elab, ja kui midagi uudist rahwa keskel juhub liikuma, siis on Tuiſula-

sed kohe esimesed platſil selle wasta sõdimas. Ses tükis ei salga nemad ial oma sugu ja isamaad ära, mis juba wanast se läbi kuulsaks tõusis, et seal midagi uenduſt ega parandust ei sallitud. Ei wõinud kuskil maailmas sellepoolt kindlamat usku olla, kui Tuiſulas, et wanaaegne isa-isade töö igapidi kõigetäielikum. Tahtis kedagi ühe töö teisite toimetada, kuda esiwanemad seda mõne saea aasta eest olid korrale seadnud, siis aeti teda kui kärnast koera maalt wälja, ehk poodi puuoksa külge ülesse, et teisi ei saanud eksitama. — Nemad ütlesid: Meie esiwanemad olid loodud, ja nende lapsed sündinud targad, se läbi oleme meie kõik targad, nii hästi sündimise kui loomise pooleſt. Aga seda, mis esimesed loodud ja sündinud targad korra töökombeks on wõtnud, ei tohi kedagi segada. Taara-hie wahid ja nende sulased kinnitasid kõigeenam seda usku: et kõik rahwa õn üksnes wanast päritud kombede kinnipidamisses õitseb. Siiski pidi, mis ülemaks õnneks kiideti, iljemine Tuiſulastele raskemaks õnnetuseks tõusma. Muu ümberkaudne rahwas oli mitmes tarkusses pääw pääwalt edasiläinud, nõnda ka sõa-tarkusses; sestep se tuli, et nemad hõlpsalt Tuiſulaste üle wõimuſt said ja nende maad endale wõitsid.

Mida enam üks rahwa sugu alles kätkis ja lapse põlwes elab, seda wähem oskab ta neid asju korraliste toimetada, mis lõbusaks elu ülespidamiseks tarwis lähwad. Ehk kül wiljaiwad wist igal suwel nii-